

ОПИЧАР

Հայոց պատմություն կամ Հայոց պատմություններ

LEADER'S SUPP., VOL. 116.

ОУРЫВКИ

Digitized by srujanika@gmail.com

ԱԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Առաջանդնուպօլիս, 1-6 Դեկտեմբեր :

իբանանու գործքերը՝ որու վրայ շատոնցմէ խոր-
հուրդ կըլլար հարձրագոյն Դառւը, վերջապէս ո-
րոշեցաւ : Երգոնակական Վարչնէն հինգ մեծ տէրու-
թեանց փոխանորդներուն տըրւած ծանօթութեանը
նայելով՝ Տիւրզները ու Մարոնիները իրենց մէջ-
մէկ կառավարիչ պիտի ընտրեն, բայց աս ընտրու-
թիւնը Հասապի ընտանիքներուն մէկուն վրայ չի-
պիտի ըլլայ, որոնք ամեննեին պահանջնունք իւ չու-
նին Ի իբանանու կառավարութեանը վրայ : Աըյու-
սանք որ ընդականներուն կառավարութեան փոր-
ձը՝ որու Բ. Դառւը հաւանութիւն տրւաւ զաշ-
նակից տէրութեանց գեսպաններուն խորհրդավոր,
բարեյտջաղաղ վախճան մը պիտի ունենայ, ինչպէս որ
կըկարծըւէր : Հինգ տէրութեանց գեսպանները՝
թէպէտ իրենց հաւանութիւնը տալով աս կարգա-
ւորութեանը, գեռ չի խնդրեցին արքունի խորհրդ-
գարանին ըրած գաշնազրութիւններուն հաստա-
տութիւնը, բայց երկբայութիւն չի կայ որ աս բա-
նիս հաւանութիւն պիտի տան բոլոր տէրութեանց
խորհրդաբանները :

Վերջապէս ելիկ ալ ժողով մը ըրբնէ, և Ասե-
աըր Սդըէդֆօլտ ՔԷնինկի պալատը, հինգ մեծ
տէրութեանց փոխանորդները : Գլխաւորապէս ի-
րենց խորհուրդը Խորհօստանի վերաբերեալ գոր-
ծոց վրայ էր : Աւզիշ ժողով մըն ալ եղաւ այսօր
անզդիացոց դեսպանատանը մէջ, ասիկա վերջինը

ԲԱՆԱՐԱՐԱՐԱՐ

Հետագայ Նամակը հայրենասիրական գովելի եռանշակալ գրված ըլլալուն՝ կը փութանիք յօժարամիտ հրատարակել:

Արշալոյս Շահարատեանին վեբառեսուչ արժակ
նապատիւ պարոնին ողջոյն շատ յարգական սիրով :

Գաղլիլ ու օգտակա լրադիրներնուտ համար նախ շատ շնորհակալութիւն կըմասուցանեմ հրամանոց աղջ նուռաթեանը՝ մանաւանդ. ան կողմանէ որ աղջային յառաջադիմութեան առած լուրերնիդ կըհաղորդէք ամենա

նուն , որ ամէնքն ալ ուրախանան , ու մէկմէկէ բարի օ-
բինակ առնելով՝ ջանան ամէն տեղ աղջին յառաջադի-
մութեանը : Ուստի ամենայն սիրով կը կարգապահ հրամա-
նոցը գրաւոր վաստակասիրութիւնը իրեւ կեզրոն մը
միացուցիչ ամենայն ազգային յառաջադիմութեան լու-
րերուն . ու ինչւան հիմայ ինչ որ կրծանուցանեկը ազ-

պիտի ըլլայ, ու ինչպէս կը յուսացւի՞ օրոշումն պիտի ընէ կատարեալ հաւանութիւն տալու Վտեանին տրւած ժամօթութեանը :

Սերվեայի գործքելն ալ նոյն վիճակի մէջ են .
բայց միշտ գլխաւոր նիւթ մը եղած է Վահանին ու
եւրոպացի գեսապաններուն խորհուրդին մէջ : Գու-
րմն և նէվէն գալուն ալէս անշուշտ աս գործքը նո-
րէն պիտի սկըսաւ մեծ ջանքով մը :

Երգըումի նամակները 17 նոյեմբերի⁸ տաճկաց սպառակից կրթիւին լըմննալը հաստատելով; կըծանուց յանեն թէ օամանեան ու պարախց զօրքերը որոնք ինչւան հիմայ իրենց տեղը կեցած էին, վերջապէս ետքաշւեցան : Պարսից բանակը ետ դարձաւ ուուսաց պաշտօնատարի մը ներկայութեամբը . տաճկաց զօրքերը մեծ հանգէս մը ընելին ետքը Պայաշ զիտի մէջ, որու ներկայ էր Լըգըումի անդղեացոց հիւպատոսը, նոյնական իրենց բանակը վերցուցերեն զանազան տեղի իրթալու, ուր տեղ կըկենային առ զիալածէն առւած: Առ երջանիկ պատահմունքը մեծ ուրախութիւն տրվաւ սահմանագլուխը եղած ժողովրդոց մէջ, որոնք ամեն վայրկենի կըվախնային որ պատերազմ կըբացւի, որուն աղջտալի հետևանքները մեծ նեղութիւն պիտի տային այն կողմերը եղած քաղքներուն: Աւստի ալ երկայութիւն չի կայ տաճկաց ու պարսից վէճը լըմննալուն:

— Դանութի ընկերութեան Ատամզու շրջինաւրու անցած կերպի Տրապիզոնէն հասու հօս , իմաւ

գերնուս յառաջադիմութեանը վրայ նէ՝ ուրախութեամբ
սիրտս կըպարագէր :

Բայց Արշալյոս Արարտատեանին 106 Երրորդ թերթին
մէջ զբած ըստերնուուդ՝ վրայ կէս մը ուրախացայ ու կէս
մը սիրտս կոարեցաւ . թէ ինչո՞ւ ջանք ըլլովիր բոլոր
ուսումները հայերէն լեզով սորմեցունելու , որուն կա-
տարելութիւնը շատ վերէ քան թէ այն ազգերունը , որ
թէպէտ իրենց լիզունին մէջ մերինին չափ արմատական
ու բարդ բառ չունին , բայց դպրոցներուն մէջ բոլոր ու-
սումնը իրենց լեզուովը կըսօրմեցունեն . որպէս զի նախ
ինչ ուսումնական խօսակցութիւն ընելու ըլլայ նէ մէկը-
կարինայ զուտ իր լիզուովը բացատրել ու չէ թէ օտա-
րէն մուրացած բառերով , որ անկիրթ ու անպրաւոր ազ-
ուեօք ինձնէն .

Արքորդ՝ իր բուն լեզուով ամէն բան բացատրելը՝
դպրոցի մէջ վարժապետէն չի սորվի նէ, ուր տեղ աւելի
սորվի պիտի։ Արքորդ՝ թէ ուրիշ լեզուով պիտի սորվի
նէ, որ քաւ լիցի, ի՞նչ պէտք էր Հայերէն ուսումնարանն
կրնար օտարազգի լարանները երթալ սորվիլ։ Իսյց
դիւրաւ այ կրնայ օտարանայ իր ազգէն, որ չորորդ ա-

յուց որ Հերակլէ տաճկի շոգենաւն ալ Տրապիզոնին մեկներ էր նոյն օրը, զրեթէ 500 ձամբորդով : Բայց ձամբան ալէկրծութիւնը զատեր է զանոնք ու անկէց ետև Հերակլէ շոգենաւը ալ չէ երկցիք : Վէշ կասկածներ կրյւալ անոր վրայ :

— Կ . Ա սեմութիւն Ա՝ ուստաֆա Արէշիա փաշայ
Փարիզու (Օմաննեան դեսպանին, Հրաման խրկըւ-
ցաւ որ անմիջապէս Պօլս գառնայ : Կըսւի թէ
Կաֆի է Քէնետին պիտի մնայ իր տեղը :

— Ն . Ծ . Ատիտ փաշան Լևկովիի միւշքը
Պօլիս կանչըւեցաւ . ասոր պաշտօնն ալ իր փոխա-
նորդը Շիւսթէմ փաշան պիտի վարէ :
— Անգղիսկան պալատը Պէյզզլուի արտօրնօք
կըզարդարեն , ինչու որ Կ . Ա սեմութիւն Վհծ Տրի-
տոնիայի գեսապանը սըը Ազրէղ Փօրտ Ք. Ենինկ , աս
շաբթու իր ընտանիքը պիտի դառնայ Պէօյիւրտէ-
րէէն :

— Թօսփիսանէի կառավարիչ ՈՇՀԵմմէտ Ռլե
փաշան արդիլեց Պէյօղըւի լուսաւորութիւնը , ու
ինչւան հիմայ կախւած լապտերներն ալ վերցընել
տըվաւ :

Առուտուրի մէջ գործածւած թղթէ ստակնելուն վերաբերեալ յայտարարութեան թարգմանութիւնը :

“Ի՞նչպէս ամենուն ալ յայսնի է , մօտելա թղթէ ստակներ տպելու հրաման եղած էր զարգիւանէի մէջ , որոնք հիմայ առուստուրի մէջ կրգործածվին . բայց անոնց նման սուտ թղթէր ալ հրատարակւելով՝ գոր-

մենաշաբ հետեւանքն է . վասն զի ինչպէս նորածին տղայ
մը օտարազգի տան մէջ օտար լեզուով մէծնայ նէ , ան-
կէց ետեւ իրեն օտար կուգայ ըռւն իր հայրենի ազգն
ալ լեզուն ալ , այսպէս մանկահասակն ալ կամ օտար-
ազգի դպրոցներու մէջ կամ օտար լեզուով ուսման մէջ
մէծնայ նէ . աստիճանաբար կունենայ մէկ յարում մը
օտարին վրայ , ուստի նշյն աստիճանաւ . ալ կըպակասի
իր ապդասահրութենէն , ու իր հայրենի լեզուին վրայ ալ
ամբողջ սէր չունենար՝ այլ կամ բաժանեալ կէս մը իր
լեզուին ու . կէս մը օտարին վրայ՝ եւ կամ բոլը օտարին
վրայ , երբոր վերջէն վաստակն ալ օտար լեզուէն գալու
ըլլայ : Այսպէս զախճանին չի հասնիր ոչ վարժարանը
որ պերճանուն կոչմամի դպրատուն Հայու կըսփի , և ոչ
ազգասէր մեծանձն բարերարը՝ որուն մասնաւոր դպրա-
տուն կանգնելուն նպատակն է իր ազգին լեզուն ծաղ-
կեցունել , ու իր ազգութիւնը ամբողջ պահելով՝ այնպէս
ուսումները օտարազգիէն առնել սորվիլ :

Г.յ.յ բանիս ահա գեղեցիկ օրինակ կուտան երեւելի
Ճ'եմարանները Ա ենեւտիկ, ու Ա իշնա, ու Ա ուրատիւան
եւ Ա ափայէյթան ուսումնարանները, եւ ինպէս որ կո-

Ֆաւանութեանց մէջ անկարգութիւններ պատճառուեցին : Ամէպէտ ասօրվան օրս քիչ են ասանել թղթեր բայց շահէրուն վճարման պայմանաժամը հասնելով՝ խարդախութեամբ շնուածները նորէն տուուտուրի մէջ պիտի անցնին , ու վնաս պիտի պատճառեն ու ընց ձեւքը որ գանըլին ; Ն . Ա համառութիւնը իր հպատակներուն օգտին խնամք տանելով ու ողելով աս անկարգութեան առջեր առնելու հասարակութիւնը վնասներէն ազատ պահէլ , ուղեց անսնց տեղը ուրիշ թղթեր հրատարակել որ զարպիւնէն կը լատրաստը հիմայ պարսից դիրերով : Ամէպէտ հրաման եղաւ որ աս փոփոխութիւնը՝ թղթէ ստակներուն շահը վճարելու պայմանաժամին՝ ի զործ դըրսի , սակայն անսնց թիւը խիստ շատ ըլլալուն ու վճարման ժամանակակիցը խիստ մօտ ըլլալուն , որովհետեւ դեկտեմբերի սկիզբը պիտի ըլլայ , նայեցան որ բաւական թղթեր պատրաստելու ժամանակ չի կայ : Ենոր համար աս դժուարութիւններէն խուլսելու , ու անալատէհութեան ու շինթութեան առջեւը առնելու համար , որն որ հնար է թէ մասնաւոր վճարմաններէն (փակամինթօ) ծագին բաւական նոր թղթեր ըլլալուն համար , կառավարութիւնը արժան սեպէց միայն աս անդամին՝ յունվարի 1ին ձգել վճարման ժամանակը որ պիտի ըլլար դեկտեմբերի 1ին :

25 2544201 1258 :

ԵԳԻՊՏԱՆՈ

Աղեքսանդրիա, 25 Եղեմբեր:

Տարափոխիկ ախտը որ մեծ ջարդ տըլեր էր եղ ջերաւոր կենդանիներուն մէջ , Հիմայ ուրիշ տեսակ անասուններու ալ անցաւ , մանաւանդ ձիերուն . ու ամմեն օր անթիւ ձիեր կըմեռնին : Կառավարութիւնը սաստիկ ջանք կընէ երկրագործութեան եղած վնասներուն գալաման մը գտնալ , ուրիշ կենդանիներ ծախսու առնելով զանազան տեղերէ :

— Աս օրեւս Անզղիային եկած չափէ դուրս
մեծութեամբ թնդանօթի մը փորձը եղաւ , որուն
ժանրութիւնն է 18 դօն : Չհնք զիտես թէ ի՞նչ բա-
նի հարկաւոր պիտի ըլլայ աս 'մեծ թնդանօթը :

լսեմ՝ հոգտեղի Ակադուկեան Շեմարանն ալ. ուր տեղը բոլը ուսումը հայերէն կըսորվին, ու արարատեան նուիրական լեզուն կըշանան իր կործանմանէն նորէն գագաթը հանել ու թագաւորել տալ բոլը Վրամեան ազգին վրայ. իսկ օտար լեզուն իրեւ մէկ մաս մը ուսման կըսորվին, եւ իրեւ շահարեր օտարական մը կըշիւրընկալէն եւ ոչ վրանին կըթագաւորեցունեն, որով հայրենի լեզուն անատեն իր աթոռէն վար կիյնայ ու գերի կըդառնայ, որ աւաջին թագաւորեր էր տաեն մը բովանդակ մարդկային ազգի վրայ: Վայսպիսի թագաւորական լեզուի մէջ ծնանելնիս մէծ բաղդ համարելու տեղը՝ ու զայն թագի պէս ալ գլուխնիս պահելու տեղը, ի՞նչպէս անոր ներհակը պատահած է, որ...:

Բայց հիմայ ամէնքը երախտագիտութեամբ պարտական են շատ չնորհակալութիւն մատուցանել ան երեւելի տղասամէր անմաշ յիշատակաց արժանի բարերարներուն որոնցմէ կանգնած են զանազան տեղ դպրոցները, որպէս զի հայերէն ուսումը ծաղկի մեր աղդին մէջ։ Անսնկ է նէ՛ շատ փափաքելի է, որ նաև ան տեղերը՝ որ ուտար լեզուով՝ այ ուսումը կրտորիգին՝ ասկէց ետեւ ջանան

ԱՐՏՈՎԻ ՀԱՅԵՐ

ԱՆԳԼԻԿԱՆ

Պաւլոս Քուրիէ ըստած օլոսդընին մէջ կըկարգաց
ւի հետագայ ըստը Ձինի վրայով :

“Ղիւրաւ կիմայլի թէ անդղեսցիք ո՛քան շահ
պիտի ունենան աս գաշնաղը թենէն . ասկէ ետքը
Չինաստանի բոլոր աւուտուրը մեր ձեռքն է : Հօնկ
• Քօնկ կղզին մերը պիտի ըլլայ Չինաստանի մէջ ,
ինչպէս Պոմպա Չինուու մէջ . այսինքն անանկ մէկ
երկիր մը ստացանք հօն , որ թէպէտ երևելի տեղ
մը չէ , բայց ալ էլլելի ընդարձակ երկիրներ ձեռք
բերելու պատճառ պիտի ըլլայ” :

Նոյն օրագիրին մէջ քանի մը նամակներ դըրւածէ , որոնք հետաքրքրական տեղի կութիւններ կուտան , ու կերևնայ թէ Զինաստանի դործը ժամանակին վերջացել է . վտան զի ծերմը (ոքթմա) սկսած է եղել մեծ կրտորած ընել անգղիացոց բանակին մէջ : Զին քառասկ ֆու քաղքին տիրելու ժամանակն ալ սոսկալի աւարառութիւն (եղաղմա) եղել է , ու բնակիցներուն մեծ մասը մէկպմէկ ըսպաններ են : Աս քաղաքը՝ որու մէջ մէկ միլիոն մարդ կար , առնըւելին երկու օր ետքը պտղաւեցայ կըսէ անգղիացի պաշտօնատարին մէկը , որ գլութէ անապատ գարձեր էր . գլխաւոր խանութիւնները կողոպտած , ու կարասիքները խորտակւած էին եւ :

Անգղիացի զօրապետներէն մէկը սասանէ կը զբէ
Զինաստանէն :

“ Զինացոց կայսրը շատ գոհ է այս նոր դաշնաւ զրութեանը վրայ . հարցուցեր է նաև թէ Զինի մանաւարիները Մնդղիա երթալու որ ըլլան նէ պատիւ կունենան մի . Մնդղիայի ծովապետը խալյն իմացուցեր է կայսեր , թէ յառուկ Փրեկադ մը պատրաստ կեցած է Մնդղիա երթալու չինացոց համար : Հատ հաւանական է որ քիչ ատենէն ետքը Լոնտրայի մէջ չինացի գեսպան մը նստի՞” :

Անդղեացի հրէաները խորին տլումութեան մէջ
են Ա . Հէրշէլի մահւանը վրայ , որ Տրիտանիայի
հրէից ժողովրդանոցին (սինովայ) սարբին էր : Աս
մարդք 83 տարեկան էր : իր մահը պատճառեցաւ

կառքէն վար իջնալու տառնիր ի յեալէն մասամ Ո.օդ շիլտի տեսութեան գացոծ տառնել . չու տարիէն ՚ի վեր է որ ուաբրիտթիւն կրնէր : Օ.էպէտե. շատ ու զբանութիւն կուտար առ ՚ըլէտն , ոյսու ամենայնիւ եր ընտանեացը 20,000 լիրէ սթէոլին ձգեց , ու անթիւ արթաթեղիններ որ իրեն պարգև արրւած են : Նրէց զլխաւորներէն պարսն Ո.օդշիլտը , սիր Ո.օդէ Ո.մթէփիօրին ու ուրիշները մէկ տեղ հաւաքւեցան անոր յուղարկաւորութեան հանդէս սին արարագըլթիւնը կարգի զնելու : Հաղմաթիւ ժողովուրդ կար հանդէսին ժամանեակը . վասն զի շատ յարգի էր , թէ իր համութեանը և թէ իր բարելարութեանցը ու քաղթը քնութեանը համար :

Ղառ աւարքին հետո թաղեցին, ինչպէս որ ինքը
կտակ ըրած էր, յատուկ մնառուկի մը մէջ զնելով՝
Ո՞վսէսի ջնդանատեանը, որ ինք իր ձեռքով գլ-
րած էր մագաղաթի վրայ, ու ուրիշ շատ ձեռաւ
գիլճեր ալ կեռքած, որոնց մէջ ի՞նչ գրւած ըլլա-
լը յայտնի չէ :

ВРАГИ

Ուստի օրենքը եղած հաւատակի քննութիւններուն
նայելով, Բրուսիա առ օրվան օրու 790 վաճառական
նի նաւեր ունի, 6800 նաւատափներով : Ե.յ. մէկ
երեսելի յառաջազդիմութիւնն մըն է նաւարկութեան
արհեստին մէջ՝ 1814 տարւան հետ բազգատելով
հիմուկան վիճակը Բրուսիայի, նաւերու կողմաննէ .
բայց շատ քիչ է թէ որ բազգատելու ըլլանիք 18հ.
բորդ գարուն վերջի 10 տարիներուն հետ ինչու որ
ան առենները 2000 վաճառականի նաւ ունենին բը-
րուսիացիք, ու 10 հազար նաւատափի : Հիմակուհի
մայ բանի մը շոգենաւեր այլ ունին ասոնք իրինց նա-
ւահանդիսաներուն մէջ :

ԹԱՐԱՎՈՒՆԿ

Կառավարութիւնը կը սպասալի հիմայ ազատութիւն տալու իր տակը եղած խայէլոցիներուն, ուրինց թիւը վերջին հաշիւներուն համեմատ՝ 2,200,000ի կը համնի : Եւրքին ու հասարակաց կրթու-

տաւ աղքասիրութիւնը , որ ամէն մէկուն սիրտը մաս-
նաւոր սիրով մը կը կապվէր իր լիզուով խօսողին հետը ,
իսայց գուցէ մեկ ուրիշ մըն ալ ելաց ըսէ , թէ իրաւ-
ցընէ աս Ճշմարիտ է որ լիզուն պէսք է պահէլ աղքու-
թիւնը ու աղքասիրութիւնը պահէլու համար . սակայն
անկէց ալ լիզուն չի կորնչէր , թէ որ օտարը լիզուով կէս
մը ուսում դաս տըրքի՞ : Վախի հայրենի լիզուով դասա-
տուութենէն ըլլալու օգուտը կը կարնչի . երկրորդ՝ լիզու-
նիս բոլորովին չի կրնար կենդանանալ ու միայնակ թա-
գաւորել :

Ե՞ս հոս իմ տեղս մէկ կողմէն Ա . Ա եսրոպ աղա-
ղակ կը վերցունէ , թէ չիմացա՞ք մի՛ որ հայկաղնեան
մեր դպրութեանը մէջ օտար նշանագիր ալ չերեւալու-
համար՝ մեր յատուկ հայկական գիրն ալ կատարելա-
դործեցի , եւ ուրիշ լեզուներուն տեղը հայերէն միայն
դպրութիւն սահմանեցի ամէն տեղ Հայաստանի մէջ :
Առ մէկալ գիրէն Ա . Օտարգմանիշք մեր կը դոչեն , թէ բա-
սական շեղա՞ւ մի ձեզի մեր օրինակը , որ օտարադպի ինմաս-
տուն գիրգերը ու ինչւան Արիստոտելի ուսումնական
գրուածներն այ թարգմանելով՝ պյառէս աշակերտաց

ԱՐԵՎԱՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՐԱ

թեան պաշտօնատարները, Ա. Լիլինթալ Ուկայի
մեծ ուսքբին յանձնեն ցին աս գործը որ պտշտի տէ-
րութեան տասնըութ կառավարութեանը մէջ՝ ուր
տեղ կըքնակին հրէանէրը, որպէս զի անոնց վիճա-
կին մանրամասն տեղեկութիւնը ստանալով խմացընէ
թէ աէրութեան միտքը ան է որ պատրաստէ անոնց
ձրիաբար ամմէն կերպ միջները թէ բարոյական
և թէ խմացական կըթութեան, որոնց որ հարկա-
ւորութիւն ունին իրենք միւս քաղաքացիներուն առ-
տիճանը հլալու. ու ասիկա պիտի ըլլայ աւանց նե-
րութիւն մը տալու կամ անոնց հաւատքին ազա-
տութիւնը չափաւորելու ինչ և իցէ կերպիւ :

ՓՐԹԱԿԱՆ

Փորթուկալի ու Հռոմայի տէրութեանց մէջ
զժտութիւն մը ծագեցաւ։ Խռագաւորական հրովար-
տակ մը ելաւ, որ վերջին ապրիլի մէջ հրատարակ-
ածը կը ջրէ, որն որ Հռոմայի տնօրինութիւնուն-
համար էր։ Ըսկէց ետքը եալիսկոպոները կարող
պիտի ըլլան շնորհէլ զանոնք իրենց իշխանութեամ-
բը առանց կախում մը ունենալու Հռոմայէն։

Կոր վէճերու գլխաւոր պատճառներէն մէկն էր
Խզակօնայի նոր պատրիարքին ընտրութիւնը, որն
որ մէկ տարի կայ կառավարութիւնը Խզակօնայի
պատրիարք անուանեց, ու Պապը չուղեց որ անոր
տըրի առ իշխանութիւնը :

—Մ. Պաքսը (Օմալի մեկնեցաւ Խզակօնային նոյեմբ
բերի 1ին Շաբաթէ Փրէկաղակ Շէպայիր երթալու :
W. իշխանը ձօէնվիլի առ ժամանակիս մէջ գեռ
Խզակօնա էր Պէլ ֆուլ ու ուրիշ նաւերու հետ,

© 1991-2015, 1000bk

Օմիւռնիա , ԱՆԴԵԿՈՒԹԵՄՆԵՐ :

Հանգույցեալ Արբազան Յովհաննէս Կաթողիկոսին վախճանելէն 'ի վեր, պատրիարքութիւննէս կըլլան Առւրբ Խջմիածին ժողովք ընելու, որպէս զի արժանաւոր յաջորդ ու հովուապետ մը ընտրեն ազգին . ու աս երիւելի գործին համար, թէ Առու սաստանի և թէ Տաճկաստանի և այլքայլքաները

ձեսքը կուտայինք . ուրիշ լեզուն կըսրբէինք՝ անկէց
միայն մեղքը ժողվելու ու ազգերնուս մտաց ձաշակի-
լիքը քաղցրացունելու համար : Եհա ասանկ մեղի պէտ
շարժելու ըլլար նէ անխոնչ ամենեւին , կրդուշակենք
որ նորէն ոսկեղէն դար մը պիտի տեսնայ Ազատն Մա-
սիս :

Արժանապատութեան Զերոյ մէծարող
1842 սկզբնիւ 10 :

Loy. U. S.

Հեղարգել, մեքենայ գողելիու ։

Բայլիօլի անունով անուանի գողմը, Կառլ լուզ քաղջին
բարորակիքը ծնած 16երրորդ դարուն մէջ, Փարիզու վար-
պետ գարբինի մը (չելնենկիրի մը) հետ բարեկամանալոց
շինել տըլաւ անոր մէկ գործիք մը բոլորովին սատա-
նայական որ Փարիզու ու բոլոր Կաղջայու մէջ շա-
վասներ պատճառեց. այս գործիքը կընմանէր տանծած
փոքրիկ գնդակի, որ ներսը վանց քանի մը զստանակնե-

գտնըւած հայոց աղքին ու անոնց վիճակաւոր արք եալիսկոպոններուն հրաւիրական թուղթեր խրկը ւեր են, խնդրելով որ ամենն երևելի քաղըներէն քանի մը հոգի խրկըւին, որոնք նոր կաթողիկոսի մը ընտրութեանը համար ըլլալու ժողովքին ներկայ գտնըւին : Ասոյգ է որ Սուրբ Աջմիածնի Աինհոյ գին աղքատիրական խնամքը մեծ գովութեան արժանի է . քանզի ամենն կերպով հոգ կըտանի որ սրբագոն Հովուապետին ընտրութիւնը բոլոր աղքին հաճութեամբը ըլլայ . ու անսնկ բանիբուն արդարաւէր և սուրբ անձի մը վրայ՝ որ հայոց աղքին թէ եկեղեցական և թէ ուրիշ բարեկարգութեանը ըլլապատճեամբ արժանապէս հոգալու, ու աղքը սիրով ոմիաբանութեամբ կառավարելու բաւականութիւննենայ :

Յօժարամիտ սրտով կըլսենք որ , թէ եկեղեցա
կաններէն և թէ աշխարհականներէն շատերը կը
փափագին , որ Արքաղան՝ էլլաէս արք եպիսկոպո-
Պիսարապիոյ թէմակսլ բարեկարգ առաջնորդը
սուրբ Հջմիածնի աթուայն կաթողիկոս ընտրըւի
ձայն բաղմաց , ձայն Ծատուծոյ է : Ծւելրդ կըհա-
մարինք Առին Տարձը Արքաղնութեան բրիստոնէա-
կան առաքինութիւնները ու արժանաւորութիւննե-
րը հրատարակել մի ըստ միոծէ : Քանզի ամեն-
նուն յայտնի է յիշեալ Արքաղանին հայրէնսասիլու-
թիւնը հայոց ազգին քրիստոնէական , բարոյակա-
և ուսումնական յառաջաշնորհութեանը համար : Ու-
րախութեամբ իմացանք որ Խճ՛Փլիզու , Երեանու
և Ծղրւանու ընակիչ հայոց ժողովուրդը , յատու-
աղերսագիր մատուցեր են Առօսաց կառավարու-
թեանը , որ բարեհաճի մարդասիրաբար ազգին փա-
փազը լցունել իր կայսերական հաճութիւնը շնոր-
հէլով աս գոլքին :

Ըմէպէտե՝ի վաղուց անտի սոլորութիւն էր քաղաքին հայտգգի ժողովրդոց մէջը որ ազգային հագաբարձուներան փոփոխութիւնը մարտ անսու մէկըլլար քայլ միաբան հաւանութեամբ արժան համարւեցաւ որ ասկէ ետքը նոր տարին մտնալու ատենները ըլլայ . աս պատճառաւ աս օլերս ազգի երևելիները ժողովք ընելով մեր հոգեոր Վաւծնոր ուսուաանին Անտոթեռ առ եահասասահն Հետ

բով (զեմպէրէկներով) կը բացվէր ու կը լսյննար . անտե՛
որ հնարը չի կար զանի նորէն գոցելու ո՛չ ալ առջի վի՛
ճակին մեջ դնելու բայց միայն մեկ բալեֆոնվ մը որ յա՛
տուկ դիտամբ այս բանիս համար շնոված էր :

Այս դարշելի գիւտին վեասը պինտ առաջ քաշի
հարուստ գեղացի մը Փարիզու մէջ։ Այս մարդը երբե
օր մը իր տանը մէջ կեցեր էր իր սեննեկապետովը ։
ծառայով մը միայն, Բալխօլին եկաւ դուռը զարկաւ ո
րիշ երեք հատ իրեն պէս անզգամեերով ընկերացա
։ Օպասն կարծելով թէ ասոնք ապնուական մարդեք Ե
գնաց իմացընելու իր տիրոջը, որ գեռ պառկեր էր անկ
զինը, և մոցուց զանոնք սրահը (սալան)։ և ըստ որու
ասոնք քիչ մը ատեն հոն մնացին, խորհեցան մէկ տե
ինչ ընելիքնին ան տեղը։ Որը կուզէր գեղացին սպա
նել, որն ալ չէր հաճէր։ Այս վէճին վրայ գեղաց
դուրս կելէ ու կը հարցունէ թէ ի՞նչ կուզեն։ Բալխօ
կը բանէ անոր ձեռքէն մէկդի կը քաշէ ու յիշոցներով
արտառոց երդումներով կըսէ այս խօսքերը։ “Պա՛րո
հարկաւ պէտք է որ ևս քեզ սպաննեմ։ Թէ չէ մեր ուզ
ծր պիտի տաս, մենք ադքատ զինուորներ ենք, որ բռն

Հինգ նոր հողաբարձուներ ընտրվեցան ազգին
գործքերուն ու բարեկարգութեանը խնամք տանե-
լու համար . որոնց յարգի անունները հետևեալ-
ներն են :

Աղասի աղայ Առաջարեան

Յակոբ աղայ Փափազեան

Յակոբ աղայ Ախմօնաքիեան

Յովհաննէս աղայ Պալսպանէւ

Յակոբ աղայ Քարաքաջեան :

Աս աղաներուն ազգասիրական և ուսումնասիրական գովելի եւանդը ամմենուն յայտնի ըլլալով, յոյսերնիս հաստատ է թէ ըստ ամենայն մասին հոգ պիտի տանին, որ օրէ օր ալ էվլի բարեկարգութեամբ ծաղկի ու բարի համբաւ ունենայ Խզմի ըռւ հայոց ժողովութը :

Կորին Աեհափառութիւն Ուսաց կայսեր տօնախմբութիւնը , ամսուս 6 ին կատարւեցաւ սովորական արարողութեամբ :

Աանդի Փէզրի գաղղիական կրկնայարկ նաւուն
մէջ ցաւալի դիպւած մը պատահէցաւ անցած երբ
կուշաբթի . երիտասարդ նաւաստի մը որ մեծ սեա
նը վրայ կաշխատէր , յանկարծ վար իշնալով ջար
դուբուրդ եղան ողորմելիին բոլոր անդամները , ու
երկու օրէն ետքը մեւուաւ :

Դաւթեմէն կըգիեն նոյեմբեր 10 թիւով :

“Պարսից Շահին կողմանէ երկրւ երեկլի պաշտօնատար Համեմությունը կայ քաղաքը, Արքին Բարձրութիւն Բահման Միջրդին ամսուս 5 ին վեց գունդ հետևակ զօրքերէն ետ խրկեր է, ու ինքը ամսուս 12 ին ճամբայ ելլալու է եղեր հոս գալու (Պաւլուէժ)։ Սակայն երկու գունդ զօրք պիտի թողու եղեր կայ մինչեւ որ կատարեալ հաշտութիւնը լըմննայ, բայ ձըր միջնորդութեսմբ Ուռւսաց ու Անգլիացոց կառավարութիւններուն”։

Փրոկը օլապիլը հետևեալ գործքը կըպատմէ:

“Բաղդը շատ անդամ իր բարիքներովք կըլեցընե
ան մարդիքը, որ իրմէ այնքան աղէկութիւն չէ
յուսարք: Երկու գեղջուկ աղքատներ Աէն-Ծէլօյէն”

կ դատված ենք այս կերպով՝ ապրուստ ձարելու, որովհետեւ
հիմակ ուրիշ կրթութիւն մը չունինք :

Վեղացին ԽԵՂՔԸ ԳԼԽԵՆ գացած ապշելով՝ ուզեց
կանչլուսել թէ գո՞լ կայ բայց իսկոյն Տալիօիին միւ
իրեք լոկերները վաղեցին վրան, ու փաթտելով զանի
բերանը բանալ տըվին ու խօթեցին ներս իրենց շնչար
գել մեքենան, որ իսկոյն բացւեցաւ ու լայնցաւ, ձևա
ցընելով ԽԵՂՔ մարդը՝ կոկորդը ու բերանը անձոռն
կերպով բացված արձան մը, առանց կարող ըլլար

Առաջինը՝ հայակական առաջ անդր գրպանէն բալլեք
ու բացաւ սնտուկ մը ուսկէց վերցուց երկու տոպրա
ոսկի որ գեղացիին աչքին առջին ընթացվ՝ աստուած գիտ
ինչ տառապանք ու ի՞նչ վիշտ ունեցաւ խեղճ մարդը
և ի՞նչ տրտմութիւն՝ տեսնալով որ այս կերպով կըսա
նէին իր ապրանքը առանց կարողանալու ինքը ձայն մ
հանելու + ասկէց 'ի զատ' բերանը զրված գործիքն ա
սաստիկ ցաւ կըպատճառէր իրեն. Գտան զի քանի որ կը
ջանար քաշելու հանելու զանի բերնէն, այնչափ ալ կը
բացիք ու կրայիննար. անանկ որ ուրիշ բան մը չտանէ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՐՄԱՆՏԵՐՆ

Հռուտէսքի մօս , 500,000 ֆուանք ժառանգութիւն
ստացան : Ես բարեյաջող գիպւածը պատմութեան
արժանի ըլլալով հոս տեղ կը զնենք :

«Փրամառաւ Ուոլդ Մէն Խէջօյէն , որ բռնութեամբ զինսոր գրւեցաւ ու գաղղիական բանակին հետ ուսւաց դէմպատերազմելու զնաց , Պէրէջնայի ձամբուն մէջ խաղալիներէն բանրէլով Ախպերիա խրիցին զանի , ուր տեղ ուսւաց պաշտօնատերէն ըլլանը աշխատանքներու մէջ զնելը բաւական չի սէ պիլով՝ շատ խառնութեամբ կը վարւէին անոր հետ : Ուոլդ նամակ մը գրեց իր ընտանեացը , օգնութիւն մը գտնալու : Ես նամակը բանրէլով՝ Կայսեր ձեռքը անցաւ որ իսկոյն բերել ըրպաւ ան զժբաղդ զնուրը : Երբոր իր կենացը վերջին ժամը հասած կը կարծէր , կայսրը ըստ իրեն թէ իր պաշտպանութեան տակը կառնէ զինքը թէ որ Շէջը պուրիկ կենալուզէնէ : Ուոլդ ընդունեց անոր խնդիրքը . իսկոյն զինիի աւուտուրի ձեռք զարկաւ ու շատ շահ ընելէն ետքը , փարէզ գարձաւ : Իր մեռնելուն որ շատ ատեն չէ , 800,000 ֆուանքէն էվէլի թողուց այլայլ մարդիքներու բով : Իր եղայրները ինչպէս վերը բանք 500,000 ֆուանքի չափ առին :

ԱԹԵՒՏՐԱԿԵՐՆ ԼՈՒՐԵՐ ՏԵՇԿԱՆՈՏՆ

Օմիւնիա , 11 Դեկտեմբեր :

Քաղաքիս առուտուրները ամիսէ մը՝ ի վեր բարի փոփոխութիւն ընդունելով , անպակաս քիչ կամ շատ գործառնութիւններ կը լան . ու կը յուսացի հասարակօրէն թէ օրէ օր աւաելի յաջողութիւն պիտի ունենանք :

Բամպակ : Ես անգամ լ եննայէն փոստովեկած լուրերը ալ աւելի ալէկ էին , ու ասոր համար հետևեալ զիներով դիւրավաճառ է աս ապրանքը :

Խոպուճան 235-237

Քրբաղաճ 230-235

Ընելիք բայց միայն նշաններով աշաւէլ գողերուն որ հանէն բերանը դրածնին . բայց անոնք սնտուկին բալլեր նորէն իրեն տալելնուն ետե , ելան դաշին առած ոսկիներնովին : Տառապեալ գեղացին երբոր տեսաւ անոնց դուրս ելլեր , գնաց իր ծառաները փոնտրուել ու նշաններով հասկրցուց անոնց թէ կողոպտեր էին զնուրը . ուստի իսկոյն բերել տրվաւ դարբիններ որոնք ջանացին խարտոցել (էլէլէմիշ ընել) շնչարգել մեքենան . բայց անոնք քանի որ կը խարտոցէին , այնչափ ալ աւելի ցաւ կուտար իրեն . վասն զի դուրսի դիաց ալ մեքենան սուր խայթոցներ ունէր որ մին մէջ կը մունէին : Ես վիճակիս մէջ մինչ հետեւ հետեւեալ օրը , որ Շակոլին խրկեց գեղացին այն օր հնած բալլեր և հետն տլ տոմսակ մը տօանկ դրած :

«Պարօն . ես չուզեցի բնաւ քեզ չարչարել , ոչ ալ պատճառ ըլլալ քու մահուանդ : Եհա բերնիդ մէջը եւ զան գործիքին բալլեր . ասիկա քեզ աղատէ պիտի այդ պտուղէն : Եղէկ գիտեմոր այս բանս քիչ մը վիշտ պիտի պատճառէ քեզի . այսու ամենայնիւ ծառայ եմ «Հրամանոցդ»:

(Պարտմանեաց ՚ի գաղղիականէ
Յ. Պ. Յ.:

Խասապա 230-235

Խընըին 225

Փալամուտ : Շատ կրոգւի ու խիստ քիչ ապարանք կոյ . Ծրեստու տեսակը՝ 125 էն մինչւ 135 զուռուշ կը ծախսւի խանթարը . Ենգիլոյ տեսակէն ապրանք ունեցալուրէ գին՝ չեն ուղեր , որովհետեւ ծախսելու միտք չունին հիմակուհինակ :

Սուսամ : Քիչ մը թուլէ . 40 զուռուշի Պօլոյ քիլէն ծախսեցաւ , նաւուն մէջը տւանդելու պայմանուլ բոլոր ծախսը վահառողին վրայ :

Մեղքամոմ : Կրոգւի . աս օրվան արժողութիւնը

լաւ ապրանքը՝ 1020-1055 զուռուշէ խանթարը :

Աֆիօն : Խէպէտե անցած շաբաթ 96 զուռուշի ծախսեցաւ չէքին , բայց ետքը 90 զուռուշի իջաւ , երեկ Ոէնայի փոստը համնելով 92 զուռուշի 12 սէփէթ յոյն վահառականները ծախսու տախին :

Զէթ : Ուուլէ . Լուրէմիտի ու Միտիլի տպանը 200-205 զուռուշ կը ծախսւի : Արհաստատն թէ , 10,000 խանթարի չսոփ մէկ անդղիացի վ. Ճառաւ

կան մը ծախսու առերէ , մէկ մասը յունվարին ու մէկ մասը մայիսին 1843 , ընդունելու պայմանով Լուրէմիտի ու Միտիլի նաւահանդիստները . բայց գինը յայտնի չեղաւ . այսու ամենայնիւ հասարակօրէն կը կարծածի թէ վար գինով ըլլայ պիտի :

Մետաքս : Պարէամալութիւնը՝ 145 զուռուշի կը ծախսու կը ծախսու կը ծախսու թէփէթ յունական կը ծախսու թէփէթ յունական թէփէթ թուլէ :

Շաքար : Կրոգւի . աս շաբաթ 200 պլուկի տակաւ

լուգիլոյ փոշի շաքար ծախսեցաւ 225 զուռուշի խանթիւնը :

Չամիչ : Զէմմէի բաղախի խիստ քիչ կայ գլուխէ թէ 10 հազար խանթարի չսոփ , ու գինը 56½-56½ է : Կուտասուղ չսամիչ ևս խիստ քիչ կայ , հազիւ թէ 300 խանթար կելլէ . Ուրլայնին զինը՝ 120-125 զուռուշ ու Պարապուրունինը՝ 135-140 զուռուշի խանթարը : Ձիրէմիթ յու կամիրու սև չսամիչը . 31-32 զուռուշէ :

Կոտիճանք բարեխառնութեան Օմիւնիիյ , դիտեալ

՚ի միջօրէի և եղեալ ըստ բաժանման (Խօմարիի) :

Դ ասուերի . Յարկութիւն :

Ե արկանք Պարապուրունի անդամութիւն :

Յ արկանք Արագածոտնի անդամութիւն :